

Непша О.В., Стецишин М.М., Шушкевич О.В.
Мелітопольський державний педагогічний університет

ЕКОЛОГО-МЕЛІОРАТИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ АГРОЛАНДШАФТІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Концепція комплексного еколого-економічного дослідження ландшафтів з метою раціоналізації структури сільськогосподарського виробництва і підвищення ефективності спеціалізації дозволяє виявити та оцінити екологічно нестійкі ландшафти, розвиток несприятливих факторів водної ерозії, площинного змиву, підтоплення. До них віднесені сильно розчленовані та досить круті схили і височини ландшафтів північно-степової гідзони. Такі ландшафти розташовані в межах Запорізького, Вільнянського, Новоми-колаївського, Токмацького, Чернігівського, Пологівського районів.

Значною мірою екологічний стан довкілля є наслідком інтенсивного господарського навантаження, масштаби якого перевищують можливості ландшафтів до самовідтворення. Так, найбільш інтенсивно в Запорізькій області використовується природно-ресурсний потенціал Придніпров'я та Приазов'я, де розміщені один із найпотужніших не лише в області, але й в Україні Запорізький промисловий вузол (мм. Запоріжжя, Дніпрорудне, Енергодар) та аграрно-промислові рекреаційні зони з центрами Мелітополь та Бердянськ.

Для вказаних агроландшафтів характерним негативним явищем є водна ерозія, яка особливо відмічається в Оріхівському, Токмацькому, Чернігівському та Пологівському районах. Найбільше значення виносу гумусу з ґрунту мають місце в Велико-Білозерському, Василівському, Кам'яно-Дніпровському районах. Середнє значення набуває градація змиву у південних зонах Мелітопольського, Приазовського, Приморського, Бердянського, Якимівського районів. Для зони приморських районів характерні найбільші площі, зайняті солончаками.

Загальний стан екологічного стану ландшафтів формує, безумовно, аграрна діяльність. Так, в останні десятиріччя в Запорізькій області були

проведені масштабні за розмірами та функціями меліоративні заходи. Насамперед - це зрошення. Найбільші масиви зрошуваних земель зосереджені в Запорізькому, Новомиkolaївському, Кам'яно-Дніпровському, Веселівському, Василівському та Якимівському районах. Значно меншою є питома вага зрошення у структурі землекористування у центральних та південних районах. Практично відсутня вона у північних районах.

Зрошення приурочене до територій, які розташовані насамперед у безпосередній близькості до р. Дніпро. У перспективі його розміщення повинне враховувати в першу чергу фактор попиту з боку окремих сільськогосподарських підприємств, а також структуру природних комплексів окремих природно-сільськогосподарських підзон області.

Досягнення ефективності ґрунтозахисних систем землекористування, як першого, так і другого типу, повинно ґрунтуватися на особливій увазі до організації території земель, які зазнають ерозії.

Головні причини розвитку ерозії: на значних площах ґрунти оброблялися повздовж схилів, робочі схили перевищували дозвалені, на середньо- і сильно розмитих ґрунтах розміщували пропашні культури і пари. В таких умовах контурно-меліоративна організація території насамперед включає в себе комплекс протиерозійних заходів - організаційногосподарських, агротехнічних, лісомеліоративних і гідротехнічних.

Для підвищення ефективності використання найбільш цінних меліоративних земель Запорізької області є два шляхи. Перший це більш повне і науково обґрунтоване використання розробок і пропозицій. Мова йде в першу чергу про дотримання правил і норм зрошення відповідно до конкретних сільськогосподарських культур і земельних ділянок (агроландшафтів). Другий шлях - це впровадження в практику розробок і пропозицій по більш ефективному використанню в сільському господарстві меліоративних агро- ландшафтів (гідромеліораційна півдні України альтернативи не має).